

Del panòptic al rizoma, del mur a la seua perforació: mecanismes de territorialització, disciplina i control a Cisjordània

FRANCESC X. TEODORO ALANDETE

Institut Barcelona d'Estudis Internacionals
teodoro@student.ibei.org

Resum: A partir de la genealogia del poder desenvolupada pel pensament francès del segle xx (Foucault i Deleuze), aquest assaig pretén analitzar alguns dels mecanismes de disciplina i territorialització de l'Estat d'Israel sobre els territoris palestins. Així les coses, s'exposa el paper que el mur fa en l'ocupació israeliana. Tot seguit, tenint present la xarxa d'assentaments i punts de control militar desplegats a Cisjordània s'argumenta com l'Estat d'Israel supervisa la quotidianitat de la població palestina. Finalment, l'escrit acaba interrogant-se al voltant de la possible pervivència de determinats elements tanatopolítics en els actuals dispositius de vigilància israelians.

Paraules clau: Palestina, Israel, Foucault, Deleuze, biopolítica, territorialització, ocupació, vigilància, assentaments.

From panopticon to rhizome, from the wall to its perforation: mechanisms of territorialization, discipline and control in the West Bank

Abstract: Taking into account the genealogy of power developed by Foucault and Deleuze during the 20th century, this article aims to discuss the discipline and territorialization mechanisms of the Israeli State over Palestinian territory. After introducing these concepts, the article focuses on the role played by the Wall in the Israeli occupation. Moreover, the network of settlements and military installations spread over the West Bank provides the Israeli State with great control over the daily life of Palestinians. Finally, the essay considers the persistence of certain thanatopolitical trends on current surveillance devices deployed by the Israeli State.

Keywords: Palestine, Israel, Foucault, Deleuze, biopolitics, territorialization, occupation, surveillance, settlements.

1/ Introducció

El 1995 el govern d'Israel i l'Organització per l'Alliberament de Palestina (OLP) signaven la segona part dels Acords d'Oslo (*Israeli-Palestinian Interim Agreement* 1995) amb la voluntat d'endegar un procés de pau.

Tanmateix, aproximadament vint anys abans, Foucault afirmava: «La llei no és pacificació, ja que sota la llei, la guerra continua fent estralls en tots els mecanismes de poder, fins i tot els més regulars [...] la pau, en el més petit dels seus engranatges, fa la guerra sordament» (Foucault 2012: 97-98). Així doncs, la llei no ha apaivagat la confrontació a la vora oriental del Mediterrani. Per aquests motius, el següent assaig tracta d'analitzar quins són els aparells amb què l'Estat d'Israel continua aquest conflicte a Cisjordània.

Aquest, amb la firma del pacte, per bé que renunciava a la responsabilitat civil respecte dels palestins, no ho feia amb aquelles qüestions que concerneixen la seguretat dels israelians que habiten al West Bank (Weizman 2006: 94). I d'aquesta excepció en feu una llei. A partir dels coneguts com a assentaments, zones militars i la interconnexió entre aquests, es desenvolupen una sèrie d'elements de control que, per assegurar la vida dels israelians, supervisen la quotidianitat dels palestins.

Així les coses, l'escrit posa en relleu quins són aquests dispositius i quina és la seua matriu comuna. En aquesta direcció, es fan servir com a eixos de referència les anàlisis polítiques desenvolupades per Gilles Deleuze i Michel Foucault entorn de la seua particular microfísica del poder. Tanmateix, la finalitat amb què s'han fet servir aquests autors no ha estat realitzar cap identificació o mimesi entre la realitat i els conceptes que tracten d'explicar-la. La particular situació entre Israel i Palestina així com les característiques de l'ocupació escapen tota explicació unívoca que pretenga exhaurir les possibilitats interpretatives del conflicte. Justament, ja Foucault a *La veritat i les formes jurídiques*, afirma que les formes de càstig responen a cronologies i formes molt diferents (Foucault 2017: 95). I és aquesta singularitat temporal i geogràfica allò que cal atendre atès que és el conflicte concret aquell que es pretén exposar.

En suma, tenint present aquests possibles desplaçaments, l'assaig ressegueix la xarxa de mecanismes que fonamenten la superioritat d'Israel respecte dels palestins. En un primer moment, s'analitza el mur que separa Israel de Cisjordània com un element de tancament que es desplaça tot ocupant espais de sobirania palestina. Seguidament, a partir dels assentaments i l'àrea C,¹ es

1. El repartiment del terreny mitjançant la divisió en zones de Cisjordània (A, B, C) –segon element en *l'art de les distribucions* foucaultià (Foucault 1975: 144)– són clau de volta per la dominació israeliana. Segons aquesta divisió de Cisjordània, l'Autoritat Nacional Palestina (ANP) controla a l'àrea A l'administració i la seguretat, mentre que a l'àrea B sols l'administració. En canvi, el govern israelià disposa de la seguretat de l'àrea B així com la seguretat i l'administració de l'àrea C que representa, aproximadament, un 60% del West Bank (Selby 2003: 100).

tracta de desplegar la interconnexió dels dispositius de seguretat i control existents a Cisjordània des de la seua vessant disciplinària. Finalment, exposant el cas del setge de Jenin el 2002, s'analitza l'actuació dels IDF (Israeli Defense Force) durant les incursions com un cas límit d'aquest tipus de dominació.

2/ El mur: clausura, molecularització i territorialització

El 2002, amb la intenció de protegir els ciutadans d'Israel, el seu govern inicià la construcció d'una barrera de separació que havia de recórrer la frontera pactada el 1967. Tanmateix, actualment, el 85% de la seua disposició, encara per acabar, es troba situada *dins* del terreny cisjordà (B'tselem 2017a). ¿Per quin motiu es dona aquest desplaçament en una tanca que, teòricament, seria estable, i per tant, molar? ¿A quina finalitat serveix?

Abans de contestar aquestes preguntes és adient indicar la inferència que es pot deduir de la seua edificació. Si el mur aspira a distanciar palestins d'israelians, i la supervisió del mateix recau sobre els segons, la conclusió podria ser la següent: l'isolament suposa la *clausura* –primer element en la distribució dels espais disciplinaris (Foucault 1975: 143)– generant un lloc heterogeni que facilita la vigilància. El domini de la frontera segella no sols la sobirania respecte dels desplaçaments a través de la mateixa, sinó també la supervisió respecte del contingut que aquest mur delimita (Khamaisi 2011: 337).

Cisjordània, doncs, queda encapsada a dues bandes: pel costat est amb el mur, pel costat oest amb una franja de control militar israelià (àrea C).² Com a mostra, tal vegada l'exemple més sorprenent siga el cas de la ciutat de Qalqiliya. La vila es troba rodejada en tots els seus costats per la barrera, excepte per un únic punt d'eixida, controlat per Israel (Bowman 2007: 128).

2. En aquest punt, és erroni considerar que l'ANP dispose del control duaner d'Allenby Bridge entre Palestina i Jordània. Si bé és cert que són treballadors palestins qui gestionen, aparentment, l'arribada de la població, darrere dels falsos espills de les oficines se situen els militars israelians (Zureik 2001: 226). Les IDF, per consegüent, es reserven el dret d'actuar en cas de percebre alguna irregularitat per part de l'empleat o del ciutadà. Aquest fet, si més no, recorda la dissociació de la dupla veure-ser vist del panòptic (FOUCAULT 1975: 203): hom està essent observat sense saber-ho efectivament.

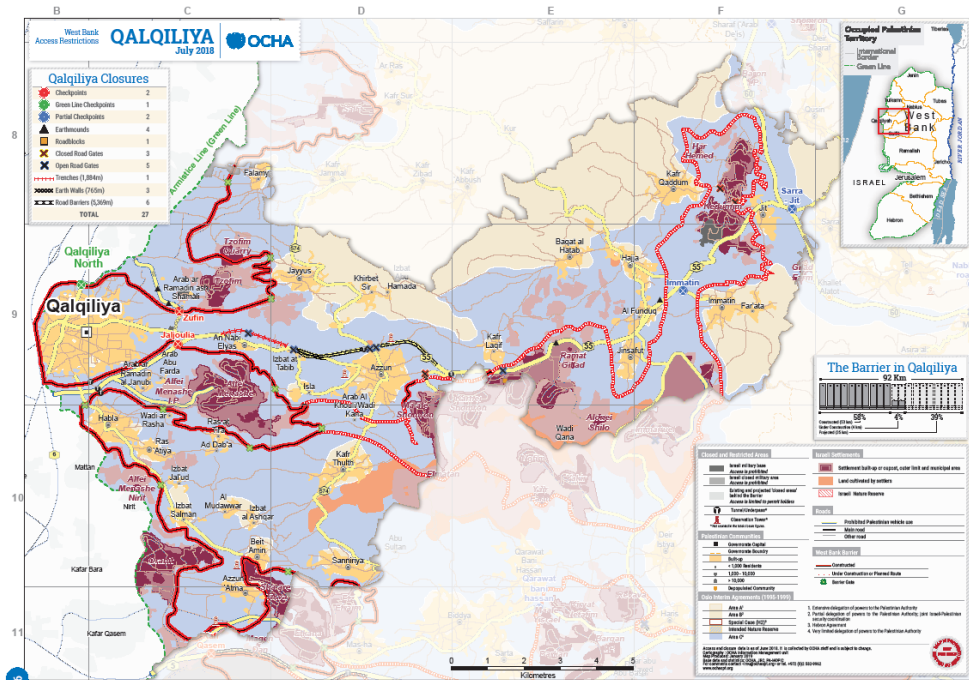

FIGURA 1. Qalqiliya Access Restrictions (OCHA 2018).

Tal com s'ha indicat abans, el mur no es basteix sobre el límit establert el 1967 (línia verda discontinua) ans serpenteja l'espai cisjordà (línia granat contínua). Encara més, la seua pretensió és l'annexió de determinats terrenys del West Bank (línia roja discontinua). És així com la frontera, un component geomètric i estable, es fa elàstica i sotmesa a transformació (Weizman 2007: 6). Heus aquí la molecularització de l'entitat molar.

Ara bé, ¿com funciona aquest procés? ¿De cas els caràcters aproximatius atribuïts al rizoma s'assemblen a la lògica d'aquesta conquesta? El giny explicat per Adriana Kempf, previ a l'alçament del mur, s'avé amb la dinàmica establerta per l'exèrcit israelià (Bowman 2007: 130). En aquesta, les forces de seguretat obren esclotxes a la barrera per territorialitzar demarcacions palestines amb les següents conseqüències: transferència de la gestió al govern israelià i instauració de la percepció del domini als palestins inclús a la seua circumscripció (Kempf 1998: 89-92).

Així mateix, el principi d'unitat de la barrera que havia de garantir el tancament és un miratge que el poder fa servir en el seu benefici. Contra les delimitacions exactes i lineals, el mur esdevé, per tant, *rizomàtic*. Amb el principi de cartografia i calcomania (Deleuze, Guattari 1980: 20), podria afirmar-se que l'avançament de la tanca no respon a una estructura premeditada, s'exemplifica descomponent-se. De manera paral·lela, les esquerdes del

mur no són mostra de la seua fragilitat. Al contrari, tot just per la seua mobilitat li ve donada la seua fortalesa. Allunyada de tot criteri de normativitat, l'expansió no ha de respectar cap regla, cosa que implica una major rapidesa en la seua efectuació. La frontera física pot obrir-se en qualsevol punt, per posteriorment, reconnectar-se amb un altre que havia estat abandonat.

A més i damunt, aquest dispositiu posseeix elements al seu voltant que recorden alguns dels trets atribuïts al panòptic. D'entrada, algunes de les seues seccions, com és el cas d'aquella situada al nord de Beit Sahour, estan defensades amb sensors a fi de registrar el moviment al seu voltant (Bowman 2007: 128). De més a més, al llarg del seu recorregut se situen torres de control, algunes d'elles coronades amb càmeres de vigilància. Amb tot, hi ha un fet que intensifica la presència del poder als ulls del palestí que ho sofreix. Segons Foucault, l'efecte major del panòptic és «induir en el reclòs un estat conscient i permanent de visibilitat que garantezca el funcionament automàtic del poder. Fer que la vigilància siga permanent en el seus efectes, encara que discontinua en la seua acció»³ (Foucault 1975: 202-203). Així, des del terra, observant els vidres, hom no pot arribar a discernir si efectivament hi ha algú registrant l'activitat en aquella cabina. La barrera, doncs, elevada per sobre de la perspectiva individual, domina l'espai i genera la sensació d'una supervisió sense fi.

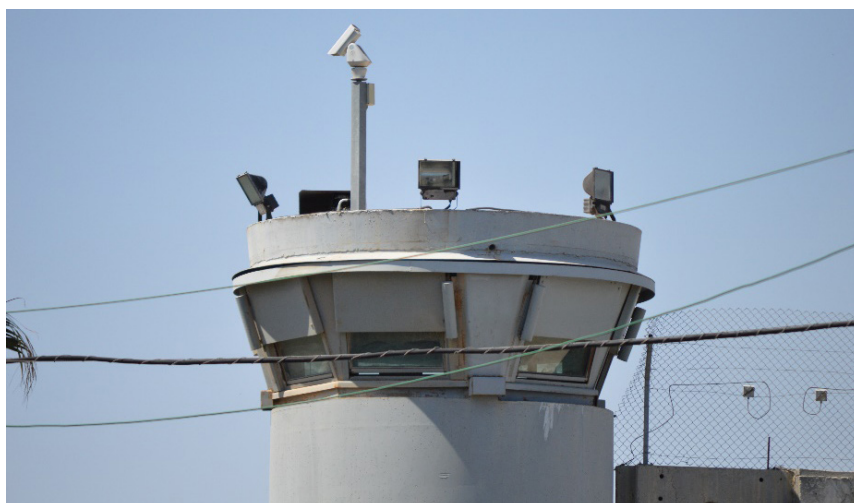

FIGURA 2. Torre de control sobre el mur a Betlem (Teodoro 2015).

A banda d'això, la manca de planificació immediata permet la introducció de l'arbitrarietat en el seu desenvolupament. Les seccions que componen

3. En aquest cas, la traducció del fragment, com de la resta que segueixen, és meua.

els blocs de formigó del mur contenen dins seu línies de fuga. En altres paraules, al voltant de les seues obertures i desplaçaments, les unitats militars desterritorialitzen l'entorn i avancen. «L'Estat comprèn ràpid» (Deleuze, Guattari 1980: 520), i en raó d'aquest fet, aquest posa l'exèrcit al seu servei, molaritzant la línia de fuga (Deleuze, Guattari 1980: 410): conté l'esclat de la batalla per bé que se serveix de la seua força per dominar. El treball de l'exèrcit –a l'ombra, ràpid i efímer– serveix a l'estabilitat d'una llum que tot ho enregistra. La seua potència desterritorialitzant no deriva en l'anihilament de l'enemic; més bé es reconduïx en determinades direccions, descodifica i reterritorialitza.⁴

Per un costat, el caràcter bellugadís del mur ha territorialitzat alguns dels llocs on es troben situats els principals aquífers del West Bank per monopolitzar la circulació de l'aigua (Selby 2003) o alguns terrenys cultivables com és el cas de la vall de Cremisan (Bowman 2007: 128). Per l'altre, també ha recuperat alguns dels enclavaments simbòlics com és el cas de la tomba de Raquel, figura central en la religió jueva (Ouroussoff 2006).

Tot amb tot, tal com s'ha mostrat, la seguretat d'Israel no podria ser l'única finalitat en la construcció del mur (Bornstein 2002: 213). La seua lògica persegueix altres objectius com ara l'ocupació d'àmbits contigus a la frontera i la supervisió d'aquests. No obstant això, ¿els dispositius de vigilància es troben tan sols a les zones limítrofes del West Bank? Si fora així, ¿es podria parlar d'una *microfísica del poder*? Aquestes són les qüestions que el pròxim epígraf aborda a partir dels *settlements* i punts de control israelians a Cisjordània.

3/ Estrats i interestrats: dels assentaments a la retícula disciplinària

Si bé és cert que la presència d'assentaments israelians al West Bank es retrotrau fins al 1973 (Weizman 2007: 88), els Acords d'Oslo suposen un capítol cabdal en la seua existència. Aprofitant la *divisió en zones* (A, B, C) per gestionar la seguretat dels habitants dels assentaments, l'Estat d'Israel convertia Cisjordània en un espai cel·lular, assignant a cada grup el seu lloc (Foucault 1975: 149-150). El terreny, aleshores, és disciplinat i les multiplicitats humanes queden organitzades sota un fi (Foucault 2006: 29), a saber, observar el desplaçament dels palestins i facilitar la mobilitat entre els nuclis d'israelians. D'una banda, la connexió establerta a força de construir carrete-

4. S'ha de tenir present que descodificació i desterritorialització no tenen perquè coincidir ni en l'espai ni en el temps (Deleuze, Guattari 1980: 71). Per tal d'il·lustrar com el procés de territorialització pot dur aparellat una nova codificació hom pot fixar-se en les transformacions sofertes per la ciutat de Jerusalem. Aquesta, amb les polítiques d'expulsió dels palestins i repoblació per part dels israelians (reterritorialització), ha comportat la substitució de trets urbanístics i arquitectònics tradicionals i identificatius (descodificació) per altres de nou encunyament (Khalidi 1999).

res per unir els assentaments israelians així com tots els aparells de seguretat desplegats al seu voltant tenen una funció territorial. D'altra, aquesta membrana endreça i separa alhora que inclou la població cisjordana dins dels seus mecanismes (Selby 2003: 102). Enlloc de confondre els fluxos de població, o d'extreure'ls directament, el *poder disciplinari* els descompon a fi d'identificar-los millor (Foucault 1975: 172).

En terminologia deleuziana, els assentaments constituïrien estrats, és a dir, unitats de composició amb trets formals que l'individualitzen (Martínez 1987: 305). En altres termes, són conjunts molars en tant que replecs estables on es concentren els fluxos de població (Deleuze 2014: 71). Mal que travessats per materials moleculars, estan organitzats en substrats que els relliguen (Deleuze, Guattari 1980: 65). Tot i això, els estrats es troben interconnectats per allò que ell considera els interestrats (Deleuze, Guattari 1980: 93). Aquests són multiplicitats compostes per segments que poden ser tant molars com moleculars o punts de fuga desterritorialitzants (Deleuze, Parnet 1977: 160). Els interestrats, però, *no equivalen exactament* als dispositius de poder tot i que són un element constitutiu en la seua agitació o en el seu replegament (Deleuze, Parnet 1977: 160). D'aquesta manera, els interestrats serien els espais vertebrats per les eines de dominació contingudes en ells. La diferència que existeix entre un *roadblock* qualsevol –tall de carreteres amb pedres de grans dimensions o tanques– i el Checkpoint 300, que separa Jerusalem de Betlem, dona compte de la diversitat en què es materialitzen aquestes entitats entre els estrats (interestrat) que sotmeten el West Bank.

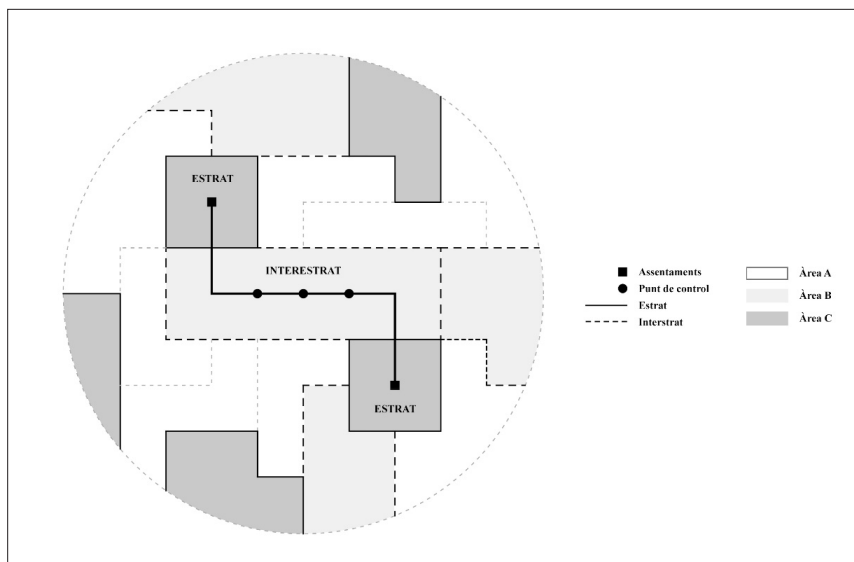

FIGURA 3. Estrats i interestrats: assentaments i punts de control (Maravilla 2019).

Tot seguit, del que es tracta, és de descabdellar *com* treballen i funcionen aquests dispositius en l'àmbit interestratal. A finals del 2016, segons l'Oficina de Coordinació dels Afers Humans de l'ONU, hi havia 572 *checkpoints* fixes a Cisjordània (OCHA 2016). A més, convé subratllar el paper que les vies de circulació israelianes tenen al bordejar les viles palestines, com és el cas de Nablus, rodejada per la carretera 60 i 57, i el camí que uneix la base militar E'Bal amb l'assentament Shave Shomron (Abujidi 2011: 319).

Per causa de la divisió en zones i els centenars de dispositius, el West Bank dibuixa un mapa que no respon a un ordre concret. Els espais, per bé que pròxims i contigus, poden pertànyer a àrees diferents. És així com el pont sobre el qual circula una autopista israeliana podria pertànyer a l'àrea C; la vall, situada a sota, a l'àrea B i el poble cisjordà, situat al costat de la vall, a l'àrea A (Weizman 2007: 180). Conseqüentment, el terreny fragmentat s'organitza per encavallaments, s'entrellaça i se superposa amb caràcter rizomàtic (Martínez 1987: 299). Això no obsta, però, que cadascun dels enclavaments s'haja de regir per unes lògiques pròpies malgrat les relacions de veïnatge establerts entre elles (Abujidi 2011: 332). La situació concreta de cada espai, segons siga la seua connexió amb una àrea o l'altra, la molaritat o la molecularitat, o el moment concret del conflicte, augmenta la sensació d'arbitrarietat considerant que hom no sap quin criteri s'està fent servir. Per tant, es referma una mena de dominació que es percep interminable (Abujidi 2011: 332).

A continuació, als punts concrets que *limiten el moviment* convé afegir la força que els gestiona: les IDF. Aquestes tenen un domini absolut dels mecanismes de control en el seu dia a dia. De més a més, l'excepció garantida pel pacte d'Oslo per motius de seguretat, assegura la possibilitat de l'estat d'alerta sense justificació. Així doncs, les incursions militars durant la nit a les àrees A i B (Abujidi 2011: 321) o el tancament de determinats *checkpoints* formen part de la realitat quotidiana dels palestins. En suma, l'àmbit dels interestrats no es redueix al dispositiu concret que l'articula. La franja coberta per la força molecularitzant de l'exèrcit forma part de la totalitat d'aquesta microfísica que, *coartant* el desplaçament, també adverteix de la seua futilitat.

En darrer terme, per tal d'afegir un contrapunt que complete la membrana d'obstacles imposades al moviment dels palestins, cal fer esment específic d'uns aparells de control concrets. Alguns dels *checkpoints* establerts entre àrees no serveixen únicament a l'exclusió dels residents del West Bank.⁵ Més bé hi ha una inclusió efectiva que no sols prevé de la circulació sinó que *gestiona* el seu contingut i ritme. Vet aquí com, a còpia del sistema d'identi-

5. Nogensmenys, la tesi ací desenvolupada no és compartida per la totalitat d'especialistes. Aquest és el cas d'Ariel Handel qui considera totalment incorrecta la perspectiva biopolítica a l'hora d'analitzar el conflicte. Al seu parer, aquesta mena d'ocupació i vigilància no seria inclusiva, tal com ho és la biopolítica, sinó exclusiva. Per una millor comprensió de les seues tesis, cf. Handel 2011.

ficacions, es pot argumentar en favor d'un deix biopolític en la dominació israeliana.

A tot el territori israelià i palestí, la sistematització de les targetes d'identitat (ID) neix a partir de tres àmbits: 1) l'administració militar del West Bank; 2) els Acords d'Oslo que havien de garantir la gestió civil de Cisjordània a l'ANP; 3) l'estatut de la població palestina resident a la zona ocupada de l'est de Jerusalem (Zureik 2011: 15). Amb aquest moviment, les ID esdevenen, en terminologia foucaultiana, una mena d'*examen*: «la individualitat ha entrat dins d'un camp documental» (Foucault 1975: 190). Malgrat que l'ANP siga responsable d'expedir les targetes d'identitat per aquelles persones que resideixen a Cisjordània, l'Estat d'Israel conserva i actualitza el registre de població (Zureik 2011: 52). Aquestes, a més de regular la mobilitat i la residència (Zureik 2011: 15),⁶ són necessàries per endegar tota una sèrie de processos econòmics i laborals com és el cas d'obrir un compte al banc o la contractació per treballs públics (Tawil-Souri 2011: 227).

Aleshores, aparellat al sistema de vigilància física, s'introdueixen algunes eines de registre biogràfic (Morey 2014: 365). L'espai on s'exerceix el poder ja no solament es manifesta amb barreres urbanístiques o amb la targeta d'identitat material i concreta. Ara, a la particular arquitectura abans descrita, se li afegeix l'espessor de l'escriptura (Foucault 1975: 190): la gestió dels cossos obté d'ells, al mateix temps, un coneixement (Serrano 1987: 127).

En última instància, mal que no es tracte d'una biopolítica exhaustiva (gustos, consums, desitjos, etc.) aquests dispositius entren en relació amb aquells que abans han estat esmentats, engrandint la capacitat de vigilància de l'Estat. Tot un conjunt de mecanismes i establiments que, en la seua multiplicació, es «desinstitucionalitzen» (Foucault 1975: 213). Això és, bescanvien la seua solidesa per la fluïdesa dels processos i dels detalls.

Però en aquesta dissolució no es perd cap dels components ni la connexió entre tots els seus estris i artefactes. Al capdavall, no es tracta tant d'una oposició entre la macrofísica d'un Estat i la microfísica de la seua estratègia que el constitueix (Deleuze 2014: 38), com d'una coimplicació necessària pel seu funcionament.

El palestí es troba dins d'aquesta totalitat que es particularitza i es fa palesa en cada dispositiu. La seua vida es dona enmig d'un espai d'interestrats on els assentaments –normalment situats en enclavaments elevats i mirant cap al seu exterior (Weizman 2007: 130)– o les càmeres de vigilància –com és el cas de la ciutat de Jerusalem (Halabi 2011: 211)– formen part de la seua

6. Conjuntament a la targeta d'identitat, que divideix a palestins i israelians en cinc graus de ciutadania segons lloc de residència i procedència, també hi ha d'altres elements que inclouen els palestins en la xarxa documental. Concretament, aquest és el cas del permís que les persones amb passaport palestí han de demanar a l'Estat d'Israel per entrar a Jerusalem (Tawil-Souri 2011: 220).

quotidianitat. Fins i tot és conscient que, tard o d'hora, haurà de recórrer alguns segments o *checkpoints*, i en aquests, experimentar l'element arbitrari que els recorre.

Allí, en la violència efectiva de les IDF, tota la membrana vibra en posar-se en tensió. Hom no tem l'abstracció de l'Estat ans el mur que vigila, la càmera que observa i el soldat, armat i arbitrari, que registra i reté, o àdhuc, dispara i executa (Kelly 2006: 102). Tanmateix, no és la desmesura localitzable allà on resideix el poder, ja que aquest no habita un lloc concret (Deleuze 1987: 34). Més aviat, és la retícula on l'Estat s'estén i es manifesta la que reproduïx el poder, el dissemina per tot arreu (Deleuze, Parnet 1977: 170). Amb la finalitat de desplegar aquesta xarxa fins les últimes conseqüències, l'exemple més sorprenent, tal vegada siga la incursió militar al camp de refugiats de Jenin al 2002.⁷

Si la intenció panòptica de l'Estat d'Israel no podia travessar les parets de determinades llars palestines, sols hi quedava una opció: *perforar els seus murs per controlar tot el territori*. Els espais físics suposaven una *limitació* a l'hora de desplegar unitats operatives militars en terrenys poc coneguts (Weizman 2012: 27). Els camps de refugiats, per la disposició irregular dels seus plànols urbanístics, així com per la densitat d'habitatges en un perímetre bastant reduït constituïen –i constitueixen– un lloc laberíntic de difícil orientació. En raó d'aquest fet, les IDF van decidir accedir als habitatges palestins *a través dels seus murs* (Weizman 2012). Amb tot i això, la molecularització d'aquest control, de vegades, hi arriba tan lluny que traspassa la frontera que el separa de la matriu sobirana. A Jenin, «La batalla s'estava lliurant en i entre les runes de la vida quotidiana» (Weizman 2012: 61). Fet que recorda, si més no, l'inici d'aquest assaig i el condueix a la seua conclusió, a saber, que si el pacte és la prevenció contra el conflicte, aquest últim continua habitant dins el primer (Foucault 1975: 170).

4/ Conclusió

Per cloure, aquest assaig ha intentat reflexionar entorn dels mecanismes de vigilància i territorialització a Cisjordània. En raó d'aquest fet, s'han resseguit alguns dels punts centrals de les aportacions realitzades per Gilles Deleuze i Michel Foucault a les seues particulars genealogies del poder.

Concretament, han segut tres les qüestions desenvolupades al llarg de l'escrit. En primer lloc, el mur com a delimitació del perímetre de domini.

7. És necessari fer esment específic de la rellevància que les investigacions d'E. Weizman han tingut en aquest assaig. És, sobretot, amb *A través de los muros* (2012), que la perspectiva deleuziana s'afegeix a l'anàlisi de l'ocupació. En concret, en allò que respecta a l'estratègia militar desenvolupada per l'exèrcit israelià.

Aquest, havent revelat la seua insuficiència a còpia de la immobilitat que el limita en l'espai, es desplaça per abastar nous terrenys. Tot seguit, reforçant aquest desplaçament, s'ha tractat de posar en relleu el teixit d'eines d'observació que poblen la totalitat del West Bank. A partir dels assentaments i de les bases militars, es construeixen tota una sèrie d'aparells que serveixen ja siga a una funció territorialitzant de conquesta, ja siga a un aïllament i supervisió de l'activitat dels palestins (Selby 2003: 102). Finalment, la tensió sempre present en les unitats militars que gestionen els punts de control israelians a Cisjordània s'ha manifestat, entre altres, amb el cas del setge de Jenin. No obstant això, com s'ha indicat anteriorment, l'Estat d'Israel ha sabut situar aquesta força sota la seua direcció, mesurar la gravetat del seu impacte i donar-li unes finalitats concretes. En paraules d'Eyal Weizman, «La destrucció segons objectius precisos es presenta com l'alternativa més moderada a la capacitat de destrucció devastadora que actualment posseeix l'exèrcit» (Weizman 2012: 106).

Des d'aquesta perspectiva, doncs, es poden comprendre alguns dels atzucacs assenyalats al llarg de l'assaig. Tot amb tot, d'entre ells, tal vegada el més punyent i aquell que travessa la totalitat de l'escrit siga la recurrència última que el poder fa de la violència. Fet i fet, Deleuze i Foucault subratllen la diferència conceptual entre una relació de poder i un acte de violència (Deleuze 2014: 68-70). Així, una relació de poder implica un joc de resistències entre opressor i oprimint, mentre que la violència s'aplica sobre un cos en abolir tota oposició: el dominat esdevé un objecte. Malgrat tot, en un determinat moment, Deleuze descriu com el *poder conjura la violència*, açò és, *la prorroga sempre que en té l'oportunitat*. Aleshores, ¿què ocorre quan aquest ajornament no té la capacitat per salvaguardar l'estatut del sobirà? ¿El cas límit, la molecularització total i la violència rizomàtica són un desplaçament tanatopolític en el control del territori palestí o jeuen al fons dels dispositius de vigilància quotidiana de l'Estat d'Israel? Les qüestions anteriors, però, no poden ser respostes des dels paràmetres assajats fins al moment. L'escrit, senzillament, ha pretès, enmig de les relacions de poder complexes, escoltar la fressa constant i contínua del funcionament d'aquest conflicte (Foucault 1975: 315).

Bibliografia

- ABUJIDI, N. (2011) «Surveillance and spatial flows in the occupied Palestinian territories», dins Zureik, Lyon, Abu-Laban 2011: 313-334.
- ALLEN, L. (2008) «Getting by the Occupation: How Violence Became Normal during the Second Palestinian Intifada». *Cultural Anthropology* 23/3: 453-487.
- Amnistia Internacional. (2008) *Informe 2008. El estado de los derechos humanos en el mundo*. Madrid: EDAL.

- ASSIS, P. de (2018) «Assemblage, Diagram, Strata. Dins a Paulo de Assis». *The Logic of Experimentation*. Lovaina: Leuven University Press, 71-103.
- BERMÚDEZ, J. (2001) *Foucault: Un il·lustrat radical?* València: Publicacions Universitat de València.
- BORNSTEIN, A. S. (2002) «Borders and the Utility of Violence: State Effects on the ‘Superexploitation’ of West Bank Palestinians». *Critique of Anthropology* 22/2: 201-220.
- BOWMAN, G. (2007) «Israel’s wall and the logic of encystation: Sovereign exception or wild sovereignty?». *European Journal of Anthropology* 50: 127-136.
- BUCHANAN, I. (2000) *Deleuzism: A Metacommentary*. Edimburg: Edinburgh University Press.
- «Power, Theory and Praxis», dins N. Thoburn, I. Buchanan (ed.), *Deleuze and Politics*. Edimburg: Edinburgh University Press, 13-34.
- DELANDA, M. (2006) *A New Philosophy of Society: Assemblage Theory and Social Complexity*. Londres / Nova York: Continuum.
- «Deleuze, Materialism and Politics», dins N. Thoburn, I. Buchanan (ed.), *Deleuze and Politics*. Edimburg: Edinburgh University Press, 160-177.
- DELEUZE, G.; Guattari, F. (1972) *L’Anti-œdipe. Capitalisme et schizophrénie 1*. París: Les Éditions de Minuit.
- ; Parnet, C. (1977) *Dialogues*. París: Flammarion.
- ; Guattari, F. (1980) *Mille plateaux. Capitalisme et schizophrénie 2*. París: Les Éditions de Minuit, 1980.
- (1987) *Foucault*. Barcelona: Edicions 62.
- (2014) *El poder. Curso sobre Foucault*, vol. 2. Buenos Aires: Cactus.
- DOLPHIN, R. (2006) «The Wall in Jerusalem: “Military Conquest by Architectural Means”». *Jerusalem Quarterly* 26: 11-29.
- FOUCAULT, M. (1975) *Surveiller et punir: naissance de la prison*. París: Gallimard.
- (2006) *Seguridad, Territorio y Población*. Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica.
- (2012) «Cal defensar la societat». Cànoves i Samalús: Proteus.
- (2014) *Nietzsche, la genealogía y la historia*. València: Pre-textos.
- (2017) *La verdad y las formas jurídicas*. Barcelona: Gedisa.
- HALABI, U. (2011) «Legal analysis and critique of some surveillance methods used by Israel», dins Zureik, Lyon, Abu-Laban 2011: 199-218.
- HAMMAMI, R. (2004) «On the Importance of Thugs: The Moral Economy of a Checkpoint». *Middle East Report* 231: 26-34.
- HANDEL, A. (2011) «Exclusionary surveillance and spatial uncertainty in the occupied Palestinian territories», dins Zureik, Lyon, Abu-Laban 2011: 259-275.
- HARRIS, P. A. (2005) «To See with the Mind and Think through the Eye: Deleuze, Folding Architecture, and Simon Rodia’s Watts Towers», dins I. Buchanan, G. Lambert (eds.), *Deleuze and Space*. Edimburg: Edinburgh University Press, 36-61.
- JORDANA, E. (2018) *Michel Foucault: biopolítica i governabilitat*. Barcelona: Gedisa.
- KELLY, T. (2006) «Documented Lives: Fear and the Uncertainties of Law during the Second Palestinian Intifada». *The Journal of the Royal Anthropological Institute* 12/1: 89-107.
- KEMPS, A. (1998) «From politics of location to politics of signification: The construction of political territory in Israel’s early years». *Journal of Area Studies* 12: 74-101.

- KHALIDI, R. (1999) «Transforming the Face of the Holy City: Political Messages in the Built Topography of Jerusalem». *Jerusalem Quarterly File* 4: 21-29.
- KHAMAISSI, R. (2011) «Territorial dispossession and population control of the Palestinians», dins Zureik, Lyon, Abu-Laban 2011: 335-352.
- LYON, D. (2011) «Identification, colonialisme, and control; surveillant sorting in Israel / Palestine», dins Zureik, Lyon, Abu-Laban 2011: 49-64.
- MARTÍNEZ, F. J. (1987) *Ontología y diferencia: la filosofía de G. Deleuze*. Madrid: Orígenes.
- MOREY, M. (2014) *Lectura de Foucault*. Madrid: Sexto Piso.
- OUROSOFF, N. (2006) «A Line in the Sand». *New York Times*. 1/01/2006. [https://www.nytimes.com/2006/01/01/arts/design/a-line-in-the-sand.html; consultat el 20 abril 2019]
- PARDO, J. L. (2014) *A propósito de Deleuze*. València: Pre-textos.
- PATTON, P. (2012) «Deleuze's political philosophy», dins D. W. Smith, H. Somers-Hall (eds.), *The Cambridge Companion to Deleuze*. Cambridge: Cambridge University Press, 198-219.
- RAJCHMAN, J. (2007) *Deleuze. Un mapa*. Buenos Aires: Nueva Visión.
- SELBY, J. (2003) *Water, Power and Politics in the Middle East: The Other Israeli-Palestinian Conflict*. Nova York: Tauris.
- SENNETT, R. (1997) *Carne y piedra. El cuerpo y la ciudad en la civilización occidental*. Madrid: Alianza.
- SERRANO, A. (1987). *Michel Foucault: sujeto, derecho y poder*. Saragossa: Universidad de Zaragoza, Secretariado de Publicaciones.
- SMITH, D.; PROTEVI, J. (2018) «Gilles Deleuze». *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. [https://plato.stanford.edu/entries/deleuze/; consultat el 17 maig 2019]
- TABAR, L. (2012) «The "Urban Redesign" of Jenin Refugee Camp: Humanitarian Intervention and Rational Violence». *Journal of Palestine Studies* 41/2: 44-61.
- TAWIL-SOURI, H. (2011) «Orange, green and blue: color-coded paperwork for Palestinian population control», dins Zureik, Lyon, Abu-Laban 2011: 219-238.
- TONKONOFF, S. (2017) *From Tarde to Deleuze and Foucault. The Infinitesimal Revolution*. Londres: Palgrave Macmillan.
- VARTABEDIAN, B. (2018) *Multiplicity and Ontology in Deleuze and Badiou*. London: Palgrave Macmillan.
- WEIZMAN, E. (2006) «Seeing through Walls: The Split Sovereign and the One-Way Mirror». *Grey Room* 24: 88-99.
- (2007) *Hollow Land: Israel's Architecture of Occupation*. Londres: Verso.
- (2012) *A través de los muros: cómo el ejército israelí se apropió de la teoría crítica postmoderna y reinventó la guerra urbana*. Madrid: Errata naturae.
- YACOBI, H. (2004) «In-Between Surveillance and Spatial Protest: the Production of Space of the 'Mixed City' of Lod». *Surveillance & Society* 2/1: 55-77.
- ZAMORA GODOY, E. (2014) *Pasajes entre el Estado de excepción y el Estado-guerra*. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona.
- ZUREIK, E. (2001) «Constructing Palestine through Surveillance Practices». *British Journal of Middle Eastern Studies* 28/2: 205-227.
- (2011) «Colonialism, surveillance, and population control: Israel / Palestine», dins Zureik, Lyon, Abu-Laban 2011: 3-46.
- ZUREIK, E.; LYON, D.; ABU-LABAN, Y. (eds.) (2011) *Surveillance and Control in Israel / Palestine: Population, territory, and power*. Londres / Nova York: Routledge.

Mapes, diagrames i imatges

- MARAVILLA, J. (2019) *Estrats i interestrats: assentaments i punts de control* [figura].
- OCHA. (2018) *Qalqiliya Access Restrictions. July 2018. Escala 1:66.666,67* [mapa]. Jerusalem: OCHA. [<https://www.ochaopt.org/content/qalqiliya-access-restrictions-july-2018>; consultat 27 abril 2019].
- TEODORO, F. (2015) *Torre de control sobre el mur a Betlem* [fotografia].

Webgrafia

- Al-Haq. [<http://www.alhaq.org/>; consultat 26 abril 2019]
- ARIJ. The Applied Research Institute – Jerusalem / Society. [<http://arij.org/>; consultat 7 abril de 2019]
- B'tselem. *The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories*. [<https://www.btselem.org/>; consultat 10 abril 2019]
- (2017a) *The Separation Barrier*. [https://www.btselem.org/separation_barrier; consultat 27 abril 2019]
- (2017b) *Administrative Detention*. [https://www.btselem.org/administrative_detention; consultat 29 abril 2019]
- OCHA (2016) *United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Occupied Palestinian Territory. West Bank: Movement and access in the West Bank*. [<https://www.ochaopt.org/content/west-bank-movement-and-access-west-bank>; consultat 13 abril 2019]
- Israeli Ministry of Foreign Affairs. (2002) *The Islamic Jihad Terrorist Infrastructure of Jenin*. [<https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Terrorism/Palestinian/Pages/The%20Islamic%20Jihad%20Terrorist%20Infrastructure%20in%20Jeni.aspx> ; consultat 26 abril 2019]
- Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip (1995) [https://web.archive.org/web/20021115180646/http://knesset.gov.il/process/docs/heskemb_eng.htm; consultat 12 abril 2019]